

Výtvarná tvorba 20. a 30. let

- poválečný ekonomický růst byl přerušen v říjnu 1929, krachem na newyorské burze – Velká hospodářská krize přinesla nezaměstnanost, bídu, hladomor
- vznik nových směrů ovlivňuje sociální a politická situace, poválečná doba, bída

Surrealismus

- v roce 1924 vydal André Breton Surrealistický manifest, vychází časopis Surrealistická revoluce, rozpad po surrealistů v 1945
- definoval surrealismus jako „**čirý psychický automatismus**“ – **výtvarné vyjádření myšlenky a nevědomí** (ovlivněn S. Freudem, dílo o psychologii a snech)
- myšlenka je rozumem nekontrolovatelný proud asociací – při tvorbě měl být umělec ponořen sám do sebe **a bez jakékoli rozumové kontroly, či záměru zaznamenávat stavy své duše** (své nitro a své sny samozřejmě zkoumali, často pod vlivem drog, uměle u sebe navozovali stavy porušení psychické rovnováhy – zírání na vzor dokud nepřijde halucinace)
- **období surrealismu:**
 - **intuitivní období** – snové obrazy, volné asociace, společenské jevy je nezajímají
 - **politické období** – vyjádření se ke společenským problémům - protestují proti kolonialismu, na čas se přiklání k marxismu a obdivují SSSR, později protestují proti stalinismu (Karel Teige, Surrealismus proti proudu)
- **významní představitelé:**
 - **Max Ernst** – studoval filosofii, zajímal se o nevědomí a umění duševně nemocných, vyvinul neobvyklé výtvarné techniky
 - **frotáž** - rozpoznání obrazů na vzorovaném podkladu
 - **gratáž** – vyškrabávaná suchá barva na jinak barevný podklad
 - **dekalkománie** – nanášení barev na sklo a otištění na papír
 - **koláž** – surrealistické obrazy z výstřižků z katalogů a vědeckých časopisů, **Zabíjácké letadlo**
 - **Salvator Dalí** – nejznámější surrealistický umělec, pracoval v Paříži a New Yorku, ovlivněn S. Freudem, zkoumal nevědomé tajné touhy, sexualitu, úzkost, paranoii
 - vyhozen ze surrealistické skupiny, protože podporoval fašistického diktátora Franka (španělská občanská válka)
 - jeho obrazy jsou založeny na snové imaginaci, každodenní předměty na nich dostávají nezvyklé formy - rozteklé hodinky na obraze **Trvalost paměti**
 - **Toyen (Marie Čermínová)** vytvořila dvě protiválečná alba Střelnice a Schovej se válko, odešla natrvalo do Francie po válce - *Spící patří mezi stěžejní díla Toyen, v roce 2009 se prodalo v aukci za 20 milionů korun a dodnes tak drží autorský rekord*

Dadaismus

- avantgardní umělecký směr vzniklý ve Švýcarsku v Curychu 1916, rozšířil se do Francie (Paříž), Německa (Kolín nad Rýnem) a do USA, v 1921 se skupina dadaistů v Paříži rozpadla (přešli k surrealismu)
- **revolta umělců proti válečným hrůzám, vyjádření zmatku a strachu z války** (část jeho představitelů se světové války osobně účastnila)
- hnutí nehledalo žádná východiska a tak dada sklouzla až k nihilismu (filosofické stanovisko, které pouze popírá a odmítá – například možnost pravdivého poznání - radikální skepse, ale zejména platnost všech hodnot, autorit a podobně, představitel Friedrich Nietzsche)
- **díla jsou charakteristická úmyslnou nerozumností a odmítnutím převažujících standardů umění**
- **propagovali totální anarchii v životě i v kultuře**, absolutní svobodu tvorby, umění zbavené sociální funkce
- dadaisté se snažili, aby jejich díla neměla žádný význam – výklad jejich děl byl zcela závislý na divákovi, běžné umění se snažilo působit na lidské city, dadaismus se snažil diváky urážet
- **vznik názvu** – tři teorie
 - podle Tristana Tzary je to slovo, které nic neznamená
 - slovo pochází od rumunských umělců (T. Tzary a Marcela Janca), kteří často používali slova „da, da“, znamenající „ano, ano“.
 - při vzniku hnutí dadaisté přemýšleli jak toto hnutí pojmenovat, a tak náhodně zabodli nůž do francouzsko-německého slovníku – „Dada“ je ve francouzštině dětské slovo pro „houpacího koně“ (francouzština má také hovorový výraz „c'est mon dada“ znamenající „to je má záliba“)
- **základní techniky**

- **objekt Trouvé** – znamená francouzsky nalezený objekt a je to v podstatě synonymum k **ready-made** (předmět, který není obvykle považován za umělecké dílo, ale kterému může umělec uměleckou hodnotu dodat a tím ho povýšit mezi umělecká díla, ačkoliv neprojevil žádnou řemeslnou zručnost při jeho výrobě a nesnaží se ani o jeho estetickou hodnotu)
- **koláž** – užívá sestřihu a spojení různých částí do nového celku - obrazů z výstřižků (používají se tisky, reprodukce, fotografie, textil nebo nalezené předměty - *objekt trouvé*).
- **asambláž** - je výtvarná technika, která dává dvojrozměrnému obrazu třetí, prostorovou dimenzi – třírozměrná koláž (vynalezena dadaisty, plocha obrazu není pojednána pouze malířsky, ale jsou na ní navíc různými technologickými postupy fixovány další předměty nebo jejich části, např. lisováním, vázáním, svářením, nýtováním)
- **fotomontáž**
- **významní představitelé**
 - **Marcel Duchamp**
 - tvořil v New Yorku, využíval náhodu, jazykové hříčky, prchavé jevy (prach, stíny)
 - **ready-made** – průmyslově vyráběné předměty Duchampem pouze signované – **Fontána** (*obrácený pisoár podepsal jako R. Mutt*)
 - *Duchamp se také proslavil tím, že na kopii obrazu Mony Lisý domaloval knírek a podepsal ho jako nový autor*
 - **optické experimenty** – rozkládající se tvary v pohybu – Akt sestupující ze schodů
 - **metafyzické spekulace** – Velké sklo (Nevěsta sestupující ze schodů, zkoumá vztah mezi mužem a ženou)
 - **Man Ray**
 - americký malíř, fotograf, tvůrce koláží a konstruovaných objektů, sochař i filmař
 - „fotografie bez kamery“ (**tzv. rayogramy, fotogramy**) – na fotografický papír se položí předměty a do temné komory se pouští světlo během vyvolávání – **Igresovy housle**
 - smontované objekty – **Metronom** (objekt ke zničení)
 - **Francis Picabia**
 - prošel mnoha moderními směry (fauvismus, futurismus, kubismus, dada), přítel Marcela Duchampa
 - **mechanomorfní obrazy** – **polidšťování strojů, Dívka narozená bez matky**

Purismus

- purismus je úsilí o stylovou čistotu v tvorbě, jedná se především o architektonický purismus, je reprezentován dvěma směry
- **historický purismus**
 - obnova památek a stavby v duchu původního historického slohu
 - v Čechách byl neogotickým restaurátorem v puristickém duchu **Josef Mocker**, který rekonstruoval řadu středověkých památek – **Karlštejn**
- **moderní purismus**
 - umělecký směr první poloviny 20. století, který se snaží maximálně oprostit stavbu od dekoru a uplatnit především samotnou konstrukci, barvu a strukturu stavebního materiálu
 - výsledného účinku architektonického díla má být dosaženo co nejmenšími prostředky
 - styl se neomezoval pouze na architekturu, ale také na další oblasti výtvarného umění (malba, kresba – Amédée Ozenfant)
 - Winternitzova vila v Praze na Smíchově, **architekt Adolf Loose**, podle interiérové barvy slonové kosti je nazývána **Běžová princezna**)
 - z purismu vzešel funkcionalismus (Le Corbusier) a ruský konstruktivismus

Funkcionalismus

- funkcionalismus je architektonický sloh, který lze zařadit do obecného pojmu **moderní architektura** (ve 20. letech 20. století) - v oblasti architektury to znamenalo stavět domy podle jejich funkce a zároveň reagovat na požadavky průmyslu (Louise Sullivan – Forma následuje funkci)
- ve 20. a 30. letech byl funkcionalismus vedoucím architektonickým slohem v Československu, řadil československou architekturu k evropskému vrcholu
- **účelové budovy jednoduchých tvarů**
- **nové materiály (šamotové cihly, železo nebo beton)**
- **minimální dekorace**
- **Le Corbusier - Pět bodů moderní architektury (funkcionalismu):**
 - sloupy - stavět domy na sloupech, čímž se uvolní přízemí pro zeleň a volný pohyb.
 - střešní zahrady - technika plochých střech umožňuje budovat na střechách zahrady. Nahrazují zeleň, kterou dům místu odebral.
 - volný půdorys - sloupy nesou síly všech podlaží, což umožňuje volné členění prostoru nenosnými příčkami.
 - pásová okna - systém sloupů umožňuje vést dlouhá okna mezi sloupy.
 - volné průčelí - konzolovitě vyvedené stropy uvolňují průčelí pro řešení oken bez přímé návaznosti na vnitřní dělení
 - **Vila Savoye Paris**

Bauhaus

- avantgardní škola umění, designu a architektury (založena 1919 ve Výmarnu), školu založil **Walter Gropius** (moderní architekt) a stala se nejvlivnější designérská škola 20. století
- **škola měla obnovit vztah umění k řemeslu, umění a technika mají vytvořit nový celek**, bauhaus znamená stavění domu (studiu předcházela šestiměsíční kurz v dílnách, kde se studenti učili základům řemesel)
- význam Bauhausu spočívá ve vynikající učební metodě, která se dnes využívá na všech architektonických školách - výchova na konkrétních úkolech pro reálnou práci - problémy s financováním školy řešili vystavováním a prodejem prací studentů, navrhovali nové výrobky, které se následně zaváděly do výroby (lampy, židle, kancelářský nábytek)
- významní pedagogové – László Moholy-Nagy, **Paul Klee**
 - **Paul Klee** – pedagog Bauhausu, učil nauku o výtvarných formách, vytváří mnoho výtvarných děl s „dětským“ vzhledem, přítel Vasilie Kandinského, který byl také pedagogem Bauhausu
 - **úspěšná kompozice**, téměř abstraktní pohled na město, inspirace Tuniskem – **Rudý balón**,

